

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno studenta: Bc. Ondřej BIS, název práce: Kantova nauka o schematismu, studijní obor: filosofie FF UK, vedoucí práce: prof. PhDr. Pavel Kouba, oponent: PhDr. Ing. Jiří Chotaš, PhD.

1. Rozsah práce

Práce splňuje požadavek na rozsah diplomové práce (s. 8-72). Počet titulů uvedených v seznamu literatury je: 36 (z toho 25 cizojazyčných; 1 titul je patrně omylem uveden dvakrát).

2. Formální a jazykové požadavky

Jazyková úroveň práce (pravopis, stylistika, práce s odborným jazykem) je výborná. Práce svědčí o pečlivé a uvážlivé redakci celého textu. Student umí pracovat s odbornou literaturou a k tématu použil relevantní sekundární literaturu (H. E. Allison, H. J. Paton, B. Longuenesse aj.). Členění práce je logické. Kapitoly 6 a 7 lze chápat jako rozšíření zkoumaného tématu s ohledem na jiné druhy pojmů, než jsou kategorie. Poznámkový aparát má požadovanou strukturu, avšak názvy děl - dle mého soudu – není třeba uvádět v hranatých úvozovkách (např. str. 56, pozn. 100 aj.).

3. Obsahová stránka práce

Práce splňuje „Zásady pro vypracování“ obsažené v Zadání diplomové práce z 22.4.2014 (viz informace v SIS). Cílem práce je vyložit úlohu Kantovy nauky o schematismu v *Kritice čistého rozumu* (s. 8). Bis nejprve předběžně vymezuje základní pojmy Kantovy teorie poznání (kap. 2). Podrobněji se věnuje vztahu rozvažování (Verstand) a smyslovosti v B-verzi kapitoly nazvané *Transcendentální dedukce čistých rozvažovacích pojmů* (kap.3). Podobně zevrubně pojednává i o vztahu rozvažování a smyslovosti v kapitole nazvané *O schematismu čistých rozvažovacích pojmů* (kap. 4). Jádro práce tvoří kapitola, ve které je vyloženo Kantovo pojetí schématu obecně a schémata jednotlivých kategorií (kap. 5). Za zdařilé považuji shrnutí výsledků zkoumání do jednotlivých tabulek (s. 57, 69). Vztah kapitoly o schematismu ke kapitole o syntetických zásadách čistého rozvažování je pojednán je pojednán jen v náčrtu (kap. 5.7). Vzhledem k tomu, že Kant se v kapitole o schematismu věnuje především kategoriím, pokouší se Bis – na základě sporadických zmínek v Kantových textech – zrekonstruovat i Kantovu nauku o schematismu empirických a geometrických pojmů (kap. 6). Za zdařilý rovněž považuji exkurz do *Kritiky soudnosti*, kde Kant odlišuje schéma od symbolu (kap. 7). Závěr obsahuje shrnutí výsledků zkoumání a poukázáno je v něm na tři údajné problémy Kantovy teorie poznání (s.70-72).

4. Otázky a náměty k diskusi při obhajobě

- Ve Vaší práci přes všechny úvahy zůstává nejasný vztah mezi kapitolami *O transcendentální dedukci čistých rozvažovacích pojmů*, *O schematismu čistých rozvažovacích pojmů* a *Systémem veškerých zásad čistého rozvažování*. Neztotožňuji se s Vaším závěrem, že „Kantova kapitola o schematismu obsahuje klíčovou pasáž pro rozřešení hlavní otázky *Kritiky čistého rozumu*“ (s. 70). Kant byl totiž přesvědčen, že klíčová z hlediska jeho záměru je kapitola *O transcendentální dedukci kategorií*, zatímco *obě* následující kapitoly se odvolávají na její výsledek (viz např. A 139/B178). Kant tuto skutečnost vyjadřuje pomocí rozdílu mezi „že“ (daß) a „jak“ (wie): Transcendentální dedukce rozvažovacích pojmů ukázala, „že (daß)... kategorie obsahují ze strany rozvažování důvody možnosti veškeré zkušenosti vůbec. Jak (wie) ale kategorie umožňují zkušenost a jaké zásady její možnosti nám při své aplikaci na jevy poskytují, o tom nás poučí více následující výklad“ (B 167). Viz též

Prolegomena, § 36: „Jak je možná příroda ve formálním smyslu jakožto souhrn pravidel, jimž musí podléhat všechny jevy, mají-li být myšleny jako spojené v jedné zkušenosti? ... Tato odpověď byla v naší citované knize [tj. v *Kritice čistého rozumu*] podána v transcendentální logice [tj. ve všech třech kapitolách].“ Domnívám se tedy, že kapitolu o schematismu nelze považovat za „přirozené pokračování argumentu“ z transcendentální dedukce, jenž je v kapitole o schematismu „završen“ (s. 11 pozn. 7). Taková interpretace pomíjí rozdílné záměry a důkazy všech tří kapitol (a kapitolu o zásadách pomíjí vůbec).

- Píšete, že „nejasný vztah mezi logickými formami soudu (!) a kvazi-soudy schématickými je do podstatné míry příčinou obtížnosti kapitoly o schematismu“ (s. 46). Dále pak v textu ztotožňujete schématické soudy se schematizovanými kategoriemi (tamt.). Není mi jasné, proč v této souvislosti mluvíte o soudech (či „kvazi-soudech“, s. 45), protože schémata pouze udávají, „jak je možné aplikovat čisté rozvažovací pojmy na jevy vůbec“ (A 138/B177). Domnívám se, že tato nejasnost plyne z Vaší interpretace tzv. metafyzické dedukce kategorií (A 79/B 104 n.), která udává pouze vodítko pro odvození kategorií (nikoli odvození samé) a patří k nejobtížnějším pasážím *Kritiky čistého rozumu*. Víím, že v závěru práce uvádíte, že „Zásady se ... jeví jako chybějící článek nauky o schematismu, neboť schématickými soudy, jejichž absence byla v práci konstatována, jsou právě zásady jako syntetické soudy a priori.“ (s. 71) Mohl byste uvést, jaký je podle Kanta vztah mezi logickým obsahem kategorií (například kauzality), jejich schématem a příslušnou zásadou? Viz též *Prolegomena*, § 22 pozn. a § 34.

5.1 Slovní hodnocení celkové úrovně práce

Bis napsal myšlenkově sevřenou práci a se zaujetím pro zkoumaný problém. Možná právě toto zaujetí má za následek, že Bisova práce bude patrně pro neinformovaného čtenáře obtížně srozumitelná. Občas v ní totiž chybějí poukazy k pramenům (např. v kap. 5.6), anebo shrnutí, které by detailní analýzu zařadilo do širšího kontextu práce (např. závěr kapitol 5.7, 6.2 aj.). Přes tyto nedostatky má však Bisova práce vysokou úroveň.

5.2 Doporučení: **DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ**

5.3 Navrhovaná klasifikace: **výborně nebo velmi dobře (podle výsledku obhajoby)**

Datum: 09.06.2015

Podpis: Jiří Chotaš